

Ies Akkerdaas,
Dierenarts-anesthesist

Universiteit Utrecht,
faculteit Diergeneeskunde
Yalelaan 108, Postbus
80154, 3508 TD Utrecht
Nederland

l.akkerdaas@uu.nl

PIJN EN PIJNHERKENNING BIJ HOND EN KAT

Onderzoek in Nederland geeft aan dat dierenartsen na een buikoperatie 64% van de katten en 81% van de honden postoperatieve pijnstilling geven. De vraag hierbij is uiteraard: waarom niet allemaal?

De meest genoemde reden is de moeilijkheid om pijn vast te stellen bij katten en honden. Als we pijn willen behandelen moeten we die eerst herkennen en kunnen kwantificeren. Hiervoor moeten we onze patiënten nauwkeurig observeren en specifiek pijngedrag kunnen onderscheiden. Dit blijft uiteraard subjectief en geeft ruimte voor fouten. Of om het anders samen te vatten: in de humane situatie is pijn wat de patiënt zegt dat het is en terwijl bij dieren wij beslissen wat het is.

Er bestaat tot op heden geen absolute gouden standaard voor het vaststellen en kwantificeren van pijn bij dieren. Er is veel verschil tussen diersoorten en zelfs binnen de soorten is er grote variatie. Onderzoek heeft aangetoond dat er geen goede correlatie bestaat tussen fysiologische parameters (ademhaling, hartfrequentie, bloeddruk) of plasma cortisol spiegels en de mate van pijn bij gezelschapsdieren, vooral omdat deze parameters door veel verschillende factoren wordt beïnvloed.

Ondanks de problemen met het vaststellen van pijn bij dieren is er nu een praktisch bruikbaar gevalideerd pijnscoreingssysteem voor honden ontwikkeld op basis van gedrag, houding en beweging ⁽²⁾.

GLASGOW COMPOSITE PAIN SCALE (SF) Verkorte versie

Naam van de hond:		Tijd:
Klinisch probleem of ingreep:		
1. Kijk naar de hond in het hok.		
Maakt de hond geluid?	Rustig	0
	Jankt	1
	Gromt/grauwt	2
	Gilt/krijst	3
Aandacht voor de wond of pijnlijk gebied?	Negeert de wond/pijnlijk gebied	0
	Kijkt naar....	1
	Likt aan.....	2
	Wrijft.....	3
	Kluift/bijt aan	4
Vraag 2 alleen uitvoeren wanneer de hond zelfstandig kan/mag lopen. Anders doorgaan naar vraag 3. Hoe is de hond wanneer hij overeind komt/loopt?		
2. Doe de hond een riem om en nodig hem uit het hok uit te komen of zet hem op de grond.	Normaal	0
	Kreupel	1
	Langzaam/onwillig	2
	Stijf/stram	3
	Weigert te bewegen	4
3. Indien de hond een wond of pijnlijk gebied (met inbegrip van de buik) heeft: Geef zachte druk 5 cm rondom het aangedane gebied. Reactie?	Geen	0
	Rond kijken	1
	Terugdeinzen	2
	Grommen/beschermen gebied	3
	Naar je uitvallen	4
	Gillen/krijzen	5
4. Totaal beeld	Blij, tevreden en/of enthousiast	0
a. Is de hond?	Rustig	1
	Onverschillig/ passief	2
	Nerveus/zorgelijk/angstig	3
	Depressief, geen reactie op stimulatie	4
b. Is de hond?	Comfortabel	0
	Wisselvallig	1
	Rusteloos	2
	Ineengedoken of gespannen (wil bijvoorbeeld niet gaan liggen)	3
	Stijf	4
Totale Score	bij ≥ 5 punten (als vraag 2 is overgeslagen) of ≥ 6 punten en heeft het dier (meer) pijnstilling nodig.	
De hond is pijnlijk:	Na het geven van extra pijnstilling is na 60 minuten een her-evaluatie nodig om het effect van de interventie te beoordelen.	

Ook is er de afgelopen jaren veel onderzoek gedaan naar het kwantificeren van acute pijn bij katten. Momenteel is er ook voor deze groep een bruikbaar samengesteld pijnscoreingssysteem ontwikkeld. Hierdoor is het beter mogelijk om de hoeveelheid pijn te kunnen evalueren en te behandelen. De opzet is vergelijkbaar met het Glasgow pijnscoreingssysteem voor honden. Eerst wordt de kat op afstand bekeken en beoordeeld, vervolgens benader je de kat en wordt de beoordeling herhaald. In de volgende fase wordt de kat over zijn rug geaaid en ten slotte wordt de pijnlijke plek aangeraakt ⁽³⁾. In een andere studie wordt vooral de nadruk gelegd op gezichtsuitdrukking, dit in analogie op pijnscoreing bij baby's. In dit onderzoek werden 95 katten zonder pijn en 28 katten met pijn gebruikt ⁽⁴⁾. Er werden identieke frontale foto's van kop gemaakt en 78 gezichtsmerktekens en 80 lijnen tussen deze merktekens per kattenkop gemaakt. Door al deze gegevens statistisch te bewerken kwamen hier 6 significante verschillen naar voren tussen pijnlijke- en niet pijnlijke kattenkoppen waaronder oorafstand, knijpen met de ogen, snorharenpositie en snuitvorm. Het herkennen van de pijnlijke katten steeg van 13% tot 98%. Deze uitslagen zijn veelbelovend om tot een betere pijnherkenning en –behandeling bij deze diersoort te komen.

Literatuur

1. Firth A. M., Haldane S. L. Development of a scale to evaluate postoperative pain in dogs. J Am Vet Med Assoc 1999; 214: 651-659
2. Holton L., Reid J., Scott E. M., Pawson P., Nolan A. Development of a behaviour-based scale to measure acute pain in dogs. Vet Rec 2001; 148: 525-531
3. Calvo G et al. Development of a behaviour-based measurement tool with defined intervention level for assessing acute pain in cats. JSAP 2014; 55: 622-629
4. Holden E et al. Evaluation of facial expression in acute pain in cats. JSAP 2014; 12: 615-621
5. Schiavenato M, et al. Neonatal pain facial expression: evaluating the primal face of pain. Pain 2008; 138(2): 460-471